

מִטּוֹב נְהוֹרָךְ

עֲלוֹן יְשִׁיבַת נְהוֹרָא

פרשת נשא, התשע"ה

שיחתו של

מורנו ראש הישיבה

הרב אברהם יצחק גרינבוים שליט"א

פרשת נשא, ה'תשע"ה

"זֶהְבַּ הַכַּפֹּת" / עומקו של משל מחידות חכמינו

סמיכות קריאת פרשת נשא, לחג השבועות - זמן מתן תורתנו, ממריצתנו לתור אחר זיקה בין שניהם. פתיחת הלב לדרשת חכמים, הצפונה בפירושו של רש"י לפרשתנו, תחשוף לנו אור יקרות בהנהגת ה' איתנו, ובקנייני התורה הנתונה לנו מידו.

א

כף אחת שהיא שתיים

התורה מונה את קרבנות הנשיאים לפי סדר מסעיהם, כשיהודה הוא הראשון ויששכר שני לו. על הפסוק האמור בתיאור קרבנו של יששכר (במדבר ז, ט): 'כֹּף אֶחָת עֲשֶׂרָה זָהָב מְלֶאָה קִטְרֶת', מביא רש"י דרשת חז"ל:

כף אחת - כנגד התורה שנתנה מידו של הקדוש ברוך הוא.

דברי רש"י אלו מתמיהים הם. הרי כמו שאר הנשיאים, קרבנם של נשיאי יהודה ויששכר היה זהה זה לזה, ומדוע לא נדרשה דרשה זו כבר בקרבן הראשון, של שבט יהודה?

מָטוּב נְהוּרָךְ

עלוון ישיבת נהורא

פרשת נשא, התשע"ה

הסבר הדבר נראה על פי הטעם הראשון שכתב רש"י מדוע זכה יששכר להיות השני בשבטים המקריבים:

שבשביל שני דברים זכה להקריב שני לשבטים: **אחת שהיו יודעים בתורה**, שנאמר (דברי הימים א יב, לג) **'וּמִבְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר יוֹדְעֵי בִינָה לַעֲתִים'**, ואחת שהם נתנו עצה לנשיאים להתנדב קרבנות הללו.

יששכר הוא השבט שבניו הם סמל לקבלת עול תורה. **'יִשְׁשַׁכָּר חָמַר גָּרָם - סוּבַל עוֹל תּוֹרָה כַּחמוֹר חִזְק... וַיֵּט שְׁכָמוֹ לְסֶבֶל - עוֹל תּוֹרָה'** (בראשית מט, יד-טו, וברש"י). וכך היא דרכה של תורה, שתחילתה קשה מאוד, ודורשת כוחות עזים על מנת להישאר בהתמדתה. אולם המתאמץ ומחזיק בה, זוכה שיפתח לו ה' אוצרותיו ויתן לו את התורה במתנת חינם, כך שנעשים לו משפטים **'הַנְּחֻמְדִים מְזָהָב וּמְפֹזָרָב וּמְתוּקִים מְדִבְשׁ וְנֹפֶת צוּפִים'** (תהלים יט, יא). וכדברי חז"ל (הביאם רש"י בשמות יט, ה) **'וְנִעְתָה אִם שְׁמוֹעַ תִּשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי - אִם עֵתָה תִקְבְּלוּ עֲלֵיכֶם יַעֲרַב לָכֶם מִכָּאן וְאֵילָךְ, שֶׁכֵּל הַתְּחִלּוֹת קִשׁוֹת'**.

ועיקר הזה דורש עמל ומלחמה פנימית... בדברים שאין השכל נהנה מהם בתחילתו, ואדרבה - מכבידים עליו... ואמנם אחר העמל נפתח שער אורה חדש, אשר השכל מתענג ללא קץ (קובץ אגרות חזון איש, א, ב)

בכך מבואר מדוע בני יששכר, מקבלי עולה של תורה, זכו שבקרבתם ידרש ענין מתנתה של תורה, נתינה שנרמזה בתיבה 'כף'. אפשר שהדבר קשור גם לכך שיששכר הוא השבט היחיד שיש בשמו את האות כ"ף.

ועדיין לא זכינו להבין מדוע נרמזה הנתינה דווקא בכף.

ב

כף פשוטה

כפי שעולה מלשונו של רש"י, המילה כף משמשת כאן מילה נרדפת ליד, כמו בצירוף **'כפּוֹת קָדוֹ'** (שמואל א ה, ד). נראה כי השימוש בביטוי כף מלמד במסוים על מידת הרחמים של הקדוש ברוך הוא, ועל חסדו הגדול בנתינת התורה.

על הפסוק באיוב (יג, כא) **'כִּפְףָהּ מְעַלֵּי הַחֶחֶק'** כתב רש"י שאין לפרשו מלשון כף יד, "כי לא מצינו כף לרעה, כי אם להגן, כמו **'וְשִׁפְתַי כְּפִי עֲלִיד'** (שמות לג, כב)". הרי שמידת כף מידת רחמים היא.

מָטוּב נְהוּרָךְ

עלוּן ישיבת נהורא

פרשת נשא, התשע"ה

מה מאוד מתאים השימוש בתואר זה ביחס לנתינת התורה, כאשר "נגלה בסיני כזקן מלא רחמים" (מכילתא מסכתא דשירה, ד). נתינת התורה היא חסדו הגדול של ה' עימנו, בנותנו לנו את התורה המלמדתנו אורחות יושר, ומשמשת תבלין וסיוע למלחמת היצר.

שנצטוינו להודות לשמו יתברך בכל עת שנקרא בתורה, על הטובה הגדולה שעשה לנו בתתו תורתו אלינו, והודיענו המעשים הרצויים לפניו שבהם ננחל חיי העולם הבא (רמב"ן על ספר המצוות, שכחת העשין, טו).

בשיחותיו של האדמו"ר מטולנא הצביע על ענין רחמים נוסף הרמוז ביד ה', בפסוק הנקרא בהפטרת חג השבועות:

מאי דכתיב (יחזקאל א, ח) 'וַיְדַבֵּר אֲדָם מִתַּחַת פְּנֵיהֶם' - ידו כתיב, זה ידו של הקדוש ברוך הוא שפרוסה תחת כנפי החיות כדי לקבל בעלי תשובה מיד מדת הדין (פסחים קיט, א).

אותה יד ה' הפשוטה ומושטת בנתינת התורה, פרושה היא ומוגשת במידת רחמים לקבל את השבים אליו, נגד מידת הדין האומרת 'חֲטָאִים תִּבְרָדָךְ רָעָה' (משלי יג, כא). הרי לנו היבט נוסף של מידת הרחמים הרמוזה בדימוי רחמי ה' ליד.

ג

כף כפופה

לצד מידת כף הרומזת על צידו של נותן התורה, יש לפרש בה רמז גם על צידו של מקבל התורה, משה רבינו. וכך כתבו קדמוני חכמי הקבלה על האות כ"ף:

ולא נכתבו אותיות אלו כפולות אלא ללמד בהן סדרי התורה: כף פשוטה כף של הקדוש ברוך הוא, ושל משה כפופה. ונודע שהנותן פושט והמקבל כופף (ספר יסוד עולם המיוחס לגאונים).

שתי צורות יש לה לאות כ"ף. האחת בהופיעה באמצע מילה, אז היא כפופה, והשניה בסופה, כ"ף סופית. ובכפופה נרמזה קבלת התורה על ידי משה. גם הכף האמורה בפרשתנו, כף הקטורת, קרויה כך על שם צורתה הכפופה (רד"ק בספר השרשים, ערך כ"ף).

מָטוֹב נְהוֹרָךְ

עלוֹן ישיבת נהורא

פרשת נשא, התשע"ה

במקומות רבים לימדונו חז"ל כי תנאי הכרחי ללימוד התורה הוא ענוותנותו וכפיפותו של הלומד. למשל:

למה נמשלו דברי תורה למים, דכתיב (ישעיהו נה, א) 'הוֹי כָּל צָמֵא לְכוּ לַמַּיִם' - לומר לך: מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה (תענית ז, א).

אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו, שנאמר (איוב כח, יב) 'וְהִקְרָמָה מֵאֵין תִּמְצָא' (סוטה כא, ב).

וּמְמַדְבֵּר מִתְנַה (במדבר כא, יח), כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל - תורה ניתנה לו במתנה (נדרים נה, א).

וכהנה עוד רבים (ראה על כך עוד בשיחה לפרשת צו תשע"ה).

ברור אפוא כי לא יכולה היתה התורה לרדת לעולם, להנתן בסיני, אלא בידי מי שהוא 'עָנִיו מְאֹד, מְכַל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה' (במדבר יב, ג). כפיפותו של משה וענוותנותו, המנעותו מלהחזיק טובה לעצמו (עליה עמדנו בשיחה לפרשת ויקרא תשע"ה), היא שהכשירתו להיות מקבל התורה.

דבר זה אף הוא כלול ברמיזת התורה על נתינת התורה בכף, כי אין התורה ניתנת אלא למי שמכופף עצמו לה בענווה והכנעה.

הוסיף לך הכתוב כפיפה על כפיפתו, מכאן שנתנה התורה במנוח ראש (שבת קיד, א. וברש"י: ברתת וענוה יתירה).

ד

נשיאת ופרישת כפיים

ענין נוסף הקשור בכף, וכלול אף הוא בפרשתנו, הוא ענין נשיאת הכפים של הכהנים. הלכה היא שכפות ידיהם של הכהנים צריכות להיות שטוחות ופרושות בעת הברכה. כמו שפסק בשולחם ערוך: 'מגביהים ידיהם כנגד כתפותיהם... ופושטים ידיהם' (אורח חיים, קכח, יב) ומקורו בדברי הגמרא (סוטה לט, ב): 'אין הכהנים רשאים לכוף קישרי אצבעותיהן - עד שיחזרו פניהם מן הצבור'. מה טעמה של קפידא זו?

את ההסבר לדבר נבין מתוך דברי המדרש על תחילת וסופו של האדם:

מָטוֹב נְהוֹרָךְ

עֲלוֹן יְשִׁיבַת נְהוֹרָא

פרשת נשא, התשע"ה

תני בשם רבי מאיר: כשאדם בא לעולם ידיו הן קפוצות כלומר כל העולם כולו - שלי הוא, אני נוחלו. וכשהוא נפטר מן העולם ידיו הן פשוטות, כלומר - לא נחלתי מן העולם הזה כלום, שכן שלמה אומר (קהלת ה, יד) 'פֶּאֶשֶׁר יֵצֵא מִבֶּטֶן אִמּוֹ עָרוֹם יָשׁוּב לָלֶכֶת כְּשֶׁבֶא וּמְאוּמָה לֹא יֵשֵׂא בְעַמְלוֹ שְׂלִילָךְ בְּיָדוֹ' (קהלת רבה ה, יד).

בתחילת חייו סבור האדם כי העולם וכל אשר בו - קנייניו הם, והוא ריבון עליהם. אך משנפקחות עיני שכלו מבין הוא כמה רעוע הוא קיומו כאן, וכיצד כל אשר לו - מיד ה' בא לו, ולפי האמת אין בידיו ולא כלום.

זהו טעמה של פשיטת כפים המתוארת בפסוקים רבים כצורתה של התפילה. במשה נאמר (שמות ז, לג) 'וַיִּפְרֹשׂ כַּפָּיו אֶל ה', ובשלמה - 'וַיִּפְרֹשׂ כַּפָּיו הַשָּׁמַיִם' (מלכים א ח, כב). גם על כל תפילה נאמר (דברי הימים ב, ו, כט) 'כָּל תְּפִלָּה כָּל תְּחִנָּה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְכָל הָאָדָם... וּפְרֹשׂ כַּפָּיו אֶל הַבַּיִת הַזֶּה'. כי בשעה שאדם עומד לפני ה' לחלות פניו ולהתחנן לו, באה צורת עמידתו ופרישת כפיו להורות שמודע הוא לכך שידיו ריקות ומאומה אין בהן, וכי בכל קיומו תלוי הוא בחסד ה' ואליו הוא נושא את נפשו.

לעומת התפילה בה פשיטת הידים אינה חובה (וראה ברבי עקיבא איגר על שולחן ערוך, אורח חיים פט א, שבימינו יש מקום אף להמנע ממנה) הרי בברכת כהנים היא הלכה פסוקה. רק כאשר הכהנים עומדים פשוטי כפיים, מראים כי מעלתם וברכתם אינה עצמית, יכולים הם להיות כלי מחזיק ברכה, צינור להשפעת השפע מה' אל עמו ישראל.

והדברים מפורשים במדרש על פרשתנו (תנחומא נשא ח, ח):

אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, לכהנים אתה אומר שיברכו אותנו? אין אנו צריכין אלא לברכתך! ...אמר להם הקדוש ברוך הוא: אף על פי שאמרתי לכהנים שיהו מברכין אתכם, אני עומד עמהם ומברך אתכם. **לפיכך הכהנים פורשין את כפיהם - לומר שהקדוש ברוך הוא עומד אחרינו.**

אף אנו, נכפוף עצמנו ואת ידינו, ובכך נהיה ראויים לקבל את מתנת התורה מידו הקדושה והרחבה. ונשא לִבְבֵנו אֶל כָּפָיִם, אֶל אֶל-בְּשָׁמַיִם, שידו הפשוטה לקבל שבים תקבלנו, ותהיה תמיד עימנו לעזרנו ולהושיענו.